

Toplumsal cinsiyetçilerin son icadı: “yapay şizofreni”

Ümit ŞİMŞEK

Cinsiyet farklılığının bütün izlerini Türkçemizden silmek üzere, Toplumsal Cinsiyetçilerden meydana gelen bir kasap ordusu faaliyete geçti.

15 Ocak 2019, <https://yazarumit.com/toplumsal-cinsiyetçilerin-son-icadi/>

“Toplumsal Cinsiyet” adı altında bir kısım çevrelerce yürütülen kampanyalar şimdi de Türkçemizi hedef almış bulunuyor.

Aralarında TÜSİAD, Koç, Hürriyet, Vodafone ve Kadir Has Üniversitesinin de bulunduğu bazı kurum ve kuruluşlar, peş peşe yayınladıkları rehber niteliğindeki broşürlerle, cinsiyet çağrıştıran her türlü kelime ve deyimini Türkçeden kaldırmak için yoğun bir faaliyetin içine girdiler.

İletişimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Rehberi, Sivil Toplum Kuruluşları İçin Toplumsal Cinsiyet Rehberi, Toplumsal Cinsiyete Duyarlı bir Yazım Rehberi gibi isimlerle yayınlanan ve büyük ölçüde birbirinin kopyası mahiyetinde bulunan bu broşürler, cinsiyet anlamını taşıyan ifadeleri kapsayan yasak listeleri sunuyor ve okuyucu / öğrenci / personelden bu ifadeleri kullanmamalarını istiyorlar.

Bu listelerin içerdiği kelime ve deyimlerden bazıları şöyle:

Adam olmak • Adam gibi • Adamakıllı • Adam başı • Adam yerine koymak / konmak • Adamdan saymak / saymamak • Adam etmek • Adamına göre davranmak • Adamına düşmek • Adam kaçırmak • Bilim adamı • Devlet adamı • Halk adamı • İş adamı • İnsanoğlu • Ademoglu • Hin oğlu hin • Görmemişin oğlu • Eloğlu • İşinin eri • Sözü'nün eri • Er sözü • Bilim erleri • Babalanmak • Baba parası • Babalar gibi • Baba evi • Anasına bak kızını al • Kız almak / kız vermek • Yuvayı yapan dişi kuştur • Evde kalmış • Hanım hanımcık • Senin gibi hanım bir kıza yakışıyor mu? • Delikanlı kız • Adam gibi adam.

“Kadın” denecek mi, denmeyecek mi?

Bu broşürlerde “kadın pilot, kadın yönetici, kadın yazar, kadın gazeteci” gibi ifadelerin kullanılmaması isteniyor.

Diğer taraftan da, kibarlık olsun diye kullanılan “bayan, hanım, hanımefendi” gibi kelimeler yasaklanıyor, bunların yerine “kadın” denmesi isteniyor.

“Yapay Zekâ”nın marifetleri

Bu arada, Vodafone ve Hürriyet gazetesi ortaklığıyla, “Kırmızı Çizgi” adı altında akıllara ziyan bir proje yürürlüğe sokuldu.

Bu proje uyarınca, Vodafone tarafından geliştirilen “yapay zekâ,” Hürriyet gazetesi yazarlarının yazılarını tarıyor ve yakaladığı “cinsiyetçi ifadelerin” üzerini kırmızı çizgiyle çiziyor. Gazete, bu harika buluşun nasıl işleyeceğini şu şekilde açıklıyor:

Vodafone’un geliştirdiği yapay zekâ teknolojisinin analizleriyle hurriyet.com.tr’deki haberlerde cinsiyetçi dil kullanımlarının üstü kırmızı ile çizilecek. Bu kapsamda, tek başında kelimeler, atasözleri, deyimler ve kalıplar değerlendirilecek. Örneğin; bir haberde “işadamı” veya “Adam olana çok bile” gibi kelimeler geçiriyorsa, bu kelimenin üstü kırmızı renk ile çizilecek. Kırmızı Çizgi’nin en büyük farkı ise analizlerin sadece kelimeler bazında yapılmaması. Projede, yapay zekâ tarafından cümle içindeki metin bazlı anlamlar da analiz edilecek. Örneğin; “Kadın yöneticiye çirkin saldırı” veya “Bardan çıkan kadın cinsel saldırıya uğradı” gibi habercilik diline oturmuş kalıplar yapay zekâ ile bulunacak. “Kız istemek”, “dekolte”, “ahlaksız teklif” ve “görücüye çıkmak” gibi gözden kaçabilen, kanıksanmış kullanımlar yapay zekânın radarında olacak.^[1]

Bu projenin yürürlüğe girdiği günden beri, belirli – belki de imtiyazlı – bazı isimlerin dışındaki Hürriyet yazarlarının sütunlarında “Kırmızı Çizgi ile sayfadaki cinsiyetçi içerikleri görmek için tıkla” yazılı bir kırmızı bant yer alıyor. Bu bandı tıkladığınızda, muhtemelen Hürriyet yazarları bu konuda çok iyi eğitilmiş buldukları için, genellikle “Bu yazıda cinsiyetçi içerik tesbit edilmedi” ifadesiyle karşılaşıyorsunuz.

Ama nadiren de olsa bazı yazarların kaleminden kaçan “cinsiyetçi içerikleri” Vodafone’un yapay zekâsı derhal yakalıyor ve kırmızı bant üzerindeki uyarısıyla sizi bu durumdan haberdar ediyor.

Meselâ Güzin Abla’nın bir yazısında geçen “Benim yerime tercih edilecek bir kadındı, kabul etmek gerek. Ama bunu kendime yediremiyorum sanırım. **Artık o adam benim için bitti, gitti ama kadın hâlâ aklımda aradan yıllar geçmesine rağmen**”^[2] şeklindeki bir ifadenin üçüncü cümlesinde Vodafone’un zekâsı cinsiyetçi içerik bulmuş ve bu cümlenin üzerini kırmızı çizgiyle çizmiş.

Yapay Zekâ, Savaş Özbey'e ait "İbrahim Tatlıses'in Ege Şubeleri" başlıklı yazıda geçen bir cümleyi de affetmemiş ve hemen üzerine çizmiş: **"Menü zengin değil ama patates kızartması bile acayip lezzetli."**^[3]

(Siz bu cümlelerdeki cinsiyetçi içerikleri hâlâ bulamadıysanız talihinize küsmek yerine en kısa zamanda bir yapay zekâ edinmeye bakın!)

Sıra Kur'an ve Hadis'e de gelecek

Toplumsal Cinsiyetçiler şimdilik her ne kadar bu konuda ağızlarını sıkı tutsalar da, er veya geç ağızlarından baklayı çıkaracakları bir zamanın gelmesi kaçınılmaz görünüyor. Ve o zaman geldiğinde, "Kur'an'ı ve Hadis'i ne yapacaksınız?" sorusuna da kendi iddialarıyla tutarlı bir cevap bulmaları gerekecek. Zira Kur'an-ı Kerim'in yüzlerce âyeti ve Peygamber Efendimizin çok daha fazla sayıda hadis-i şerifleri, Toplumsal Cinsiyetçilerin bir türlü kabul etmedikleri cinsiyet farklılıklarını dile getiren ifadeler içeriyor. Birkaç misal:

Erkek, kız gibi değildir. (Âl-i İmrân, 3:36).

Seni önce topraktan, sonra bir damla sudan yaratan, sonra da bir adam biçimine koyan Rabbine nankörlük mü ediyorsun? (Kehf, 18:37).

Mü'minlerden, Allah'a verdiği söze sadık kalan adamlar da vardır. (Ahzâb, 33:23).

Erkekler kadınlar üzerinde yönetici ve koruyup gözeticidirler. (Nisâ, 4:34).

İpliğini sağlamca eğirdikten sonra tekrar bozan kadına benzemeyin. (Nahl, 16:92).

Senden önce gönderdiğimiz peygamberler de, o beldelerin ahalisinden kendilerine vahyettiğimiz adamlardı. (Yusuf, 12:109).

"İsrail oğulları," "Âdem oğulları" ifadelerini içeren bütün âyetler.

Türkçede karşılığı olmadığı için aynen tercüme edilemeyen ve müzekker / müennes (eril / dişil) ifadeler içeren yüzlerce âyet.

Allahım! Ben iki zayıfın, yetimin ve kadının hakkı hususunda insanları şiddetle sakındırıyorum. (İbni Mâce, Edeb: 6).

Resulullah (s.a.v.) henüz çocuk yaşta olan Üsâme'nin elini yüzünü yıkadıktan sonra şöyle buyurdu: "Üsâme kız olsaydı, onu giydirip süsler ve daha cazip hale getirirdim." (İbni Mâce, Nikâh: 49).

Abdullah ibni Ömer (r.a.) kızlarını altınla süsler, bunlardan zekât da vermezdi. (Muvatta', Zekât: 5).

İbni Abbas (r.a.): Resulullah (s.a.v.) kendisini kadınlara benzeten erkeklerle kendisini erkeklere benzeten kadınlara lânet etti. (Buharî, Libas: 62; bkz. Ebû Dâvud, Libas: 28; Tirmizî, Edeb: 24; İbni Mâce, Nikâh: 22).

Ebu Hureyre (r.a.): Resulullah (s.a.v.) kadın elbisesini giyen erkek ile, erkek elbisesini giyen kadına lânet etti. (Ebû Dâvud, Libas: 30).

Er geç yüzleşmek zorunda oldukları mukadder soruları biz şimdiden Toplumsal Cinsiyetçilere soralım:

Kur'an'dan ve Hadis külliyatlarından bu ifadeleri kaldıracak mısınız? Yoksa üzerini kırmızı çizgiyle çizmek üzere bu ifadeleri Yapay Zekânıza mı havale edeceksiniz?

Psikiyatrist gözüyle

Toplumsal cinsiyetçilerin dilimizden kaldırmak için savaştıkları kelime ve deyimlere dair yukarıda verdiğimiz örnekler, kelime anlamından ziyade, soyut düşünceyle varılabilecek anlamları veciz ve etkili bir şekilde anlatan kelime ve deyimlerdir. Ancak toplumsal cinsiyetçilerimiz, bu soyut anlamlara varamadan kelimelerin somut anlamlarına kafayı takmakta ve bu kafayla dil mühendisliğine soyunarak Türkçemize yeni bir düzen getirmeye çalışmaktadırlar.

Psikiyatrinin efsanevî ismi merhum Prof. Dr. Ayhan Songar, şizofreni denen akıl hastalığının iki önemli özelliğini (1) soyut düşüncenin temelinden bozulması, (2) “neolojizm” denen kelime uydurma şeklinde açıklar. Ve sonra da, Türkçemizin üzerinde girilen operasyonları da böyle bir bozukluğa bağlar ve güzel dilimizin bu zihniyet elinde nasıl bir âkıbete doğru sürüklendiğini açık bir dille anlatır:

Beyindeki bazı ârizalarda, kelime hayalleri kaybolur, insan artık konuşamaz hale gelir. Bu şahıslarda yapılan muayeneler, onların «mücerret düşünce» kabiliyetlerini kaybettiklerini ortaya çıkarmıştır. Meselâ bunlar, önlerine konan bir masa resmini kopya edebilirler de, aslında, çizilmesi ondan çok daha kolay fakat mücerret şekiller olan bir kareyi, bir daireyi kopya edemezler. Sağır-dilsizlerde de zihnî fonksiyonlar, düşünce kabiliyeti ancak kelimeleri öğrenebilmeleri ile inkişaf eder. Kelimeler, eşya ve hadiselerin mücerret sembolleri olduğu için, dış âlemi ancak kelimelerle tahayyül edebiliriz. . . .

Yine birtakım akıl hastalıklarında, meselâ «şizofreni» denen akıl hastalığında hasta durup dururken kelime uydurur, bildiğimiz tanıdığımız eşyalara kendi kafasına göre birtakım isimler takar ve bu kelimeleri konuşurkmen kullanır. Bunların konuşma dilleri bazan hiç anlaşılamayacak bir «uydurma lisan» haline gelebilir. Bu araza ruh tababetinde «neolojizm» diyoruz.

. . .

Lisan, asırlar içinde olgunlaşıp gelişir. Bu sırada birtakım değişikliklere uğrar, yeni birtakım kelimeler kazanır, bazı kelimeler ise terk edilir. Bütün bunlar, o lisanı kullanan insanların düşünce seviyesi ile alâkalıdır. Nesiller, kazandıklarını kendilerinden sonra gelen nesillere aktarabilmek için bu kelimeleri kullanırlar. Bu bakımdan, dilde yapılacak âni ve sert temizleme hareketleri, düşünce hayatını felce uğratar, kısırlaştırır. Asır-

lardır kullanılagelen düşünce âletinin elinden alınması ve yerine hiç alışılmamış, kullanmasını bilmediğimiz bir âletin verilmesi, bizi, en azından o asırların gerisine götürür. Bu ise irticam, gericiliğin tâ kendisidir. Teklif edilen iptidaî dil, o topluluğun fikir adamı yetiştirmesini önler. Diğer taraftan, nesiller arasında irtibatın yegâne vasıtası da bu suretle ortadan kalkar. Baba evlâdını, o da kendi çocuğunu anlayamaz hale gelir. Hele bu, bizde son zamanlarda yapıldığı gibi, bu işe en az salâhiyetli, bu işten en az anlayan, dille, Türkçe ile alâkası sadece Türkçe konuşmak, hem de yanlış, devrik bir Türkçe konuşmaktan ileri gidemeyen kimseler tarafından yapılırsa, bu biyolojik gerçeklere aykırı zorlamaların millî varlığımızda açacağı yaralar çok büyük olur.

...

Nasıl bir insanın boyu uzasın diye bacaklarını kesip yerine takma bacak takamazsak, dilde de, hele tamamen ehliyetsiz ve bilgisiz birtakım kişilerin eliyle, hergün yeni operasyona kalkarsak, elimizden sadece güzel Türkçemiz değil, fakat benliğimiz, millî şuurumuz, herşeyimiz gider. Nedendir anlaşılmasın; meselâ hekim ve cerrah olmayan bir kimsenin kalkıp ekmek bıçağı ile apandisit ameliyatı yapmasını kanunlarımız yasaklar da, zararı sadece bir ferde değil, fakat gelecek nesilleriyle beraber bütün bir millete olan bu çeşit davranışları, uluorta kelime uydurma gayretlerini men edecek bir hüküm yoktur. Fakat, muhakkak ki, millî şuur, millet olma haysiyeti bizi bu tehlikeden koruyacak, bu moda da, bir zamanların tango modası gibi, Beatles modası gibi, shake modası gibi gelip geçecektir. Temennimiz, bu arada mümkün olduğu kadar az zarar görmek, benliğimizden az şey feda etmektir.[4]

[1] <http://www.hurriyet.com.tr/cinsiyetci-dile-kirmizi-cizgi-40764819>

[2] <http://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/guzin-abla/o-kadini-takinti-haline-getirdim-41082066>

[3] <http://www.sanalbasin.com/ibrahim-tatlisesin-ege-subeleri-25942102/>

[4] Prof. Dr. Ayhan Songar, Çeşitleme, İstanbul: Kubbealtı, 1981, s. 220-223.